

шук у розглянутій публікації не розкриває змісту позначеного принципу, на нашу думку, підхід нормотворця до урегулювання ставки як елементу правового механізму єдиного податку якраз і відображає взаємозв'язок розміру ставок та обсягом доходів за звітний період (для платників першої – третьої груп). Що ж стосується платників четвертої групи єдиного податку, то розмір їх ставок залежить безпосередньо від категорії (типу) земель, їх розташування. Для позначених платників єдиного податку немає прив'язки до обсягу доходу за відповідний звітний період та підвищення ставки податку у разі перевищення граничного обсягу.

Таким чином, єдиний податок як спеціальний податковий режим передбачає полегшений порядок реалізації податкового обов'язку платниками податків (сплата, облік та звітність). При цьому на підставі розгляду правового регулювання основних елементів правового механізму єдиного податку можемо стверджувати про наявність: (1) певних законодавчо встановлених обов'язкових умов для віднесення суб'єктів господарювання до відповідної групи платників єдиного податку. Зокрема, до них можна віднести: вид діяльності відповідного платника, можливість використання найманої праці (кількість найманих осіб), граничний обсяг доходу протягом звітного періоду тощо; (2) відмінностей у розмірі встановлених ставок; (3) особливостей ведення податкового обліку та сплати податку.

Список використаних джерел:

1. Аністратенко Ю.І. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності: переваги та недоліки. Наше право. 2013. № 12. С. 180–184.
2. Князькова В.Я. Спеціальні податкові режими в сучасній теорії оподаткування. Формування ринкових відносин в Україні. № 11 (138) / 2012. С. 44–47.
3. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran8438#n8438>.
4. Поліщук Я.В. Ставка як елемент податку. Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 2, ч. 2, 2016. С. 207–212.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 10.07.2018 р. № 2497-VIII.
6. Податкове право України: підручник; за ред. М.П. Кучерявенка. Харків: Право, 2018. 512 с.

УДК 342.9

ШКЛЯР С.В.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

У статті розкрито позиції науковців щодо розуміння поняття адміністративно-правового статусу, а також визначення його структури. На основі дослідженого матеріалу запропоновано власне визначення поняття «адміністративно-правовий статус органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції», а також здійснено структурування зазначеного поняття – виділено елементи адміністративно-правового статусу органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. На основі аналізу норм чинного законодавства з'ясовано особливості кожного елементу адміністративно-правового статусу спеціалізованих органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Ключові слова: контроль, захист економічної конкуренції, Антимонопольний комітет України, адміністративно-правовий статус, компетенція, відповідальність, повноваження.

© ШКЛЯР С.В. – кандидат юридичних наук, докторант (Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України)

В статье раскрыты позиции ученых относительно понимания понятия административно-правового статуса, а также определения его структуры. На основе исследованного материала предложено собственное определение понятия «административно-правовой статус органов контроля соблюдения законодательства о защите экономической конкуренции», а также осуществлено структурирование этого понятия – выделены элементы административно-правового статуса органов контроля соблюдения законодательства о защите экономической конкуренции. На основе анализа норм действующего законодательства выяснены особенности каждого элемента административно-правового статуса специализированных органов контроля соблюдения законодательства о защите экономической конкуренции.

Ключевые слова: *контроль, защита экономической конкуренции, Антимонопольный комитет Украины, административно-правовой статус, компетенция, ответственность, полномочия.*

The article reveals the position of scientists regarding the understanding of the concept of administrative-legal status, as well as the definition of its structure. Based on the material studied, a definition of the concept of “administrative and legal status of bodies monitoring compliance with the law on the protection of economic competition” was proposed, and the concept was structured - elements of the administrative and legal status of bodies monitoring compliance with the law on protection of economic competition were highlighted. On the basis of the analysis of the norms of the current legislation, the features of each element of the administrative-legal status of the specialized bodies for monitoring compliance with the law on the protection of economic competition have been clarified.

Key words: *control, protection of economic competition, the Antimonopoly Committee of Ukraine, administrative and legal status, competence, responsibility, authority.*

Вступ. Із метою реалізації функції контролю у відносинах захисту економічної конкуренції в Україні утворено низку спеціальних суб'єктів зазначеного виду контролю зі статусом державного органу, а також зазначена функція реалізується й іншими суб'єктами, наділеними державно-владними повноваженнями. Зазначена особливість сфери відносин економічної конкуренції, необхідність високої спеціалізації повноважень та компетенції органів контролю за захистом економічної конкуренції та необхідність застосовувати особливі форми та методи діяльності у процесі здійснення контролю зумовлюють особливості адміністративно-правового статусу органів контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, розкриття якого дасть змогу більш повно та всебічно дослідити зміст та сутність контролю за захистом економічної конкуренції загалом.

Оглядаючи теоретико-правові напрацювання наукової доктрини, варто зауважити, що питання дослідження адміністративно-правового статусу державних органів обиралися предметом наукового пошуку цілої низки вчених (В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, Н.П. Бортник, С.Т. Гончарук, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, Л.В. Коваль, А.Т. Комзюк, І.В. Март'янов, О.І. Остапенко, І.М. Пахомов, І.М. Риженко, Ю.С. Шемшученко, О.М. Якуба та інших).

Проте, вивчаючи зазначене питання, науковці в основному зосереджували свою увагу на загальних теоретичних питаннях поняття адміністративно-правового статусу. Як наслідок, нині відсутнє єдине комплексне наукове дослідження питання адміністративно-правового статусу органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Постановка завдання. Метою статті є визначення поняття, структури та особливостей адміністративно-правового статусу органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Результати дослідження. На нашу думку, перед безпосереднім розкриттям особливостей адміністративно-правового статусу органів контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції необхідно чітко з'ясувати, що саме варто розуміти під поняттям «адміністративно-правовий статус органів контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції», а також розкрити його структуру.

Аналізуючи наукову літературу, зауважуємо, що нині вчені-теоретики не дійшли єдиного висновку як щодо визначення поняття «адміністративно-правовий статус», так і щодо розкриття

його структури та кількості складових елементів. Зокрема, з'ясовуючи запропоновані доктриною дефініції поняття «адміністративно-правовий статус», необхідно виокремити різні підходи у тлумаченні досліджуваного поняття. Зокрема, розбіжності у визначеннях поняття «адміністративно-правовий статус» виникають в основному у зв'язку із застосуванням різних підходів до його розгляду: розуміння його у широкому та/або вузькому аспектах, окремі вчені розглядають зазначене поняття у статичній (як сукупність прав та обов'язків), інші – у динамічній (як реалізацію прав та обов'язків у відповідній діяльності державних органів) та з інших підстав.

Приводячи позиції вчених, варто звернути увагу на думку О.В. Дідича, який адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами розкриває як сукупність їх правосуб'єктності, юридичних прав, обов'язків і законних інтересів, а також гарантії їх реалізації у галузі адміністративних правовідносин [1, с. 11]. Т.О. Коломосць зазначає, що категорія «адміністративно-правовий статус» представляє собою сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Водночас обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними [2, с. 64].

Важливим аспектом, що зазначений у наведених позиціях вчених, є те, що адміністративно-правовий статус може реалізовуватися як у рамках адміністративних правовідносин, так і за їх межею, що дає змогу стверджувати, що адміністративно-правовий статус та його правове значення на обмежується виключно сферою адміністративно-правового впливу та регулювання. Проте вважаємо, що трактувати зазначене поняття, визначаючи його виключно лише через права та обов'язки відповідного органу замало, такий підхід досить вузько та обмежено розкриває досліджуване поняття та потребує розвитку та удосконалення. Вважаємо, що варто здійснити пошук більш всебічних та розширених підходів у розкритті змісту поняття «адміністративно-правовий статус».

О.П. Хамходера зауважує, що адміністративно-правовий статус державної інспекції у публічному врядуванні є провідним для всіх його управлінських і соціальних ролей. Він може мати модифікації, пов'язані з особливостями здійснюваних функцій чи стадіями їх реалізації – модули цього статусу [3, с. 9]. Досить цікавою є думка С.Р. Павелківа, який зазначає, що адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації – це зовнішній вираз діяльності органів публічної адміністрації у відповідній сфері, який, своєю чергою, складається з певних блоків елементів, зокрема цільового блоку (принципи, мета, завдання та функції органу публічної адміністрації), структурно-організаційного блоку (регулювання порядку створення, реорганізації, ліквідації, процедури діяльності, лінійної та функціональної підпорядкованості зазначених органів) та компетенційного блоку (права, обов'язки, відповідальність органів) [4, с. 5–6]. Наведена думка ґрунтується на позиції Д.М. Бахраха, В.Б. Авер'янова, які вважають, що адміністративно-правовий статус складається з трьох блоків елементів: а) цільовий блок, б) структурно-організаційний блок, в) компетенційний блок [5, с. 255; 6, с. 430].

Наведені позиції дають змогу більш детально підійти до трактування поняття «адміністративно-правовий статус». Це всеохоплююче поняття, яке характеризує місце відповідного органу у структурі публічного адміністрування, його призначення, завдання та мету створення, а також відображає сукупність тих повноважень та правомочностей, які надані зазначеному органу для реалізації власних функцій. На нашу думку, найбільш комплексно до визначення поняття «адміністративно-правовий статус» підходять Д.М. Бахрах, В.Б. Авер'янов та С.Р. Павелків, які пропонують виділяти у його змісті блоки елементів, що його характеризують.

Також наукова дискусія розгортається довкола визначення структури адміністративно-правового статусу. Вчені зазначене питання вирішують по-різному. Так, А.М. Авторгов до адміністративно-правового статусу державного виконавця включає такі елементи: правосуб'єктність, обов'язки та права, компетенція, юридичну відповідальність [7, с. 11]. На думку О.П. Хамходери, адміністративно-правовий статус державної інспекції складається з таких частин: 1) принципи; 2) функції та завдання, перші з яких є для інспекції визначальними; 3) компетенція; 4) структурно-організаційний блок [3, с. 10]. На думку С.В. Ківалова, адміністративно-правовий статус органу виконавчої влади включає в себе такі елементи: функції, завдання, компетенцію [8, с. 82–94].

З огляду на це, пропонуємо виділяти у структурі адміністративно-правового статусу органів контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції такі елементи:

1) засадничо-програмний елемент – мета створення відповідного органу, його призначення та сфера реалізації його повноважень, програмні та засадничі положення щодо діяльності

органу, принципи органу контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції;

2) функціональний елемент – функції органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, взаємовідносини з іншими органами та установами, завдання, виконання яких покладено на органи контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції;

3) компетенційний елемент – повноваження органів у сфері здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції;

4) відповідальність органів контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції.

З'ясовуючи особливість адміністративно-правового статусу органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, зупинимося детальніше на аналізі особливостей кожного з елементів адміністративно-правового статусу зазначених органів. Зокрема, варто проаналізувати його особливості в Антимонопольному комітеті України та Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Антимонопольний комітет України є державним органом зі спеціальним статусом. Особливості спеціального статусу Антимонопольного комітету України зумовлюються його завданнями та повноваженнями, особливим порядком призначення та звільнення Голови Антимонопольного комітету України, його заступників та державних уповноважених Антимонопольного комітету України, у спеціальних процесуальних засадах діяльності Антимонопольного комітету України, наданні соціальних гарантій, охороні особистих і майнових прав працівників Антимонопольного комітету України на рівні з працівниками правоохоронних органів тощо [9].

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президентові України і підзвітним Верховній Раді України. НКРЕКП є органом державного регулювання діяльності у сферах енергетики та комунальних послуг [10].

Таким чином, засадничо-програмний елемент адміністративно-правового статусу спеціалізованих органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції характеризується тим, що: 1) це державні органи, наділені чітко визначеними повноваженнями у сфері публічного управління; 2) мета створення та правове, політичне й економічне призначення зазначених органів є високоспеціалізоване – здійснюється у чітко окресленій сфері – у сфері господарювання та спрямоване на забезпечення захисту економічної конкуренції; 3) поряд із загальними принципами у своїй діяльності зазначені органи керуються також і спеціальними принципами, що притаманні виключно сфері захисту економічної конкуренції та господарювання. Наприклад, захисту конкуренції на засадах рівності фізичних та юридичних осіб перед законом та пріоритету прав споживачів тощо.

Розкриваючи функціональний елемент та компетенційний елемент адміністративно-правового статусу спеціалізованих органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, варто зазначити, що він характеризується численними особливостями. Зокрема, гранична чисельність працівників НКРЕКП затверджується Президентом України. НКРЕКП є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, поточні та вкладні (депозитні) рахунки в установах банку та печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням [10]. Щодо взаємовідносин з іншими органами, Національна комісія подає Президентові України, Верховній Раді України щорічний звіт про результати своєї діяльності та оприлюднює його на своєму веб-сайті, представляє інтереси НКРЕКП у Кабінеті Міністрів України, має право брати участь у засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу тощо [10].

Відповідно до Конституції України, Голова Антимонопольного комітету України призначається Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України. Антимонопольний комітет України і його територіальні відділення становлять систему органів Антимонопольного комітету України, яку очолює Голова Комітету [11]. Щодо взаємовідносин з іншими органами, Комітет бере участь у засіданнях комітетів Верховної Ради України, має право вносити пропозиції Президенту України, Кабінету Міністрів України, Національному банку України, приписи органам влади, органам місцевого самоврядування щодо зміни прийнятих ними нормативно-правових актів, які не відповідають законодавству про захист економічної конкуренції тощо [9].

Щодо повноважень та завдань, то у НКРЕКП вони високоспеціалізовані, зокрема, полягають у такому: бере участь у формуванні та забезпеченні реалізації єдиної державної політики

у сферах функціонування ринків електричної енергії, природного газу, нафти та нафтопродуктів, у сферах тепlopостачання, централізованого водopостачання і водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, здійснює ліцензування господарської діяльності у зазначених сферах тощо [10]. Для забезпечення реалізації зазначених завдань законодавством закріплена система відповідних гарантій діяльності. Зокрема, важливою гарантією є визнання обов'язковими рішень НКРЕКП. Так, НКРЕКП для забезпечення виконання покладених на неї завдань і функцій має право приймати у межах своєї компетенції рішення, що є обов'язковими до виконання суб'єктами природних монополій [10].

Повноваження та завдання, на виконання яких утворений Антимонопольний комітет України також є високоспеціалізованими, та вони полягають, зокрема, у такому: приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення за заявами і справами, перевіряти суб'єкти господарювання, об'єднання, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та інші завдання [9].

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене, варто виділити такі особливості функціонального та компетенційного елементу адміністративно-правового статусу спеціалізованих органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції: 1) законодавством передбачений особливий порядок формування зазначених органів та їх структур за участю вищих органів та посадових осіб; 2) структура спеціалізованих органів контролю побудована на засадах чіткої ієрархічності та субординації, система спеціалізованих органів контролю функціонує за принципом територіальності; 3) спеціалізовані органи контролю, з одного боку, у своїй діяльності є незалежними від інших органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів правовідносин, проте, з іншого боку, їхня діяльність також ґрунтується на всебічній співпраці з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами; 4) наявність законодавчо закріплених спеціальних підвищених гарантій діяльності спеціалізованих органів контролю, які полягають, зокрема, і у соціальному наданні соціальних гарантій, охороні особистих і майнових прав працівників на рівні з працівниками правоохоронних органів, гарантій у оплаті праці тощо; 5) спеціалізовані органи контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції наділені повноваженнями щодо видання обов'язкових до виконання рішень, які можуть набувати нормативного та регуляторного характеру.

Відповідальність спеціалізованих органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, їх посадових осіб настає за тими підставами, що визначені загальним законодавством: дисциплінарна (відповідно до підстав, передбачених законодавством про працю та про державну службу), адміністративна (відповідно до підстав, зазначених у Кодексі України про адміністративні правопорушення та інших законах), цивільна (згідно з Конституцією та Цивільним кодексом України у разі заподіяння шкоди неправомірними рішеннями чи діями) чи кримінальна (з підстав, визначених Кримінальним кодексом України).

Висновки. З огляду на наведене, адміністративно-правовий статус органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції – це комплексне поняття, яке характеризує місце та роль органів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції у сфері публічного управління, що визначаються з огляду на сукупність прав та обов'язків, функцій, завдань та компетенцій, якими наділені зазначені органи відповідно до норм конституційного, адміністративного та інших галузей права, а також гарантій їх реалізації, характером взаємозв'язків та взаємовідносин з іншими органами влади чи місцевого самоврядування, особливостями відповідальності, яку несуть органи контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції відповідно до законодавства.

Список використаних джерел:

1. Дідич О.В. Адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Одес. нац. юрид. акад. О., 2004. 19 с.
2. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: [підруч.]. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
3. Хамходера О.П. Адміністративно-правовий статус інспекції як центрального органу виконавчої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. О., 2014. 23 с.

4. Павелків С.Р. Адміністративно-правовий статус органів публічної адміністрації у сфері житлово-комунального господарства України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. К., 2013. 22 с.
5. Бахрах Д.Н. Административное право: учеб. для вузов. М.: Изд-во «БЕК», 1996. 368 с.
6. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Видавничий дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.
7. Авторгов А.М. Адміністративно-правовий статус державного виконавця: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Київ. нац. ун-т внутр. справ. К., 2008. 17 с.
8. Адміністративне право України: підруч. / за загальною редакцією академіка С.В. Кивалова. Одеса: Юридична література, 2003. 896 с.
9. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 50. С. 472.
10. Про затвердження Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики комунальних послуг: Указ Президента України від 10.09.2014 р. № 219. Урядовий кур'єр. 2014. № 167.
11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

УДК 340.13+342.95

ШОРСЬКИЙ П.О.

СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

У статті автором розкрито зміст структурних елементів адміністративно-правового механізму забезпечення виборчих прав громадян в Україні. Досліджені принципи, форми, методи та гарантії цих прав, окреслене коло суб'єктів забезпечення виборчих прав громадян. Особливу увагу приділено адміністративним нормам, відносинам та способам правового регулювання забезпечення виборчих прав громадян в Україні.

Ключові слова: права громадян, виборчі права, адміністративно-правовий механізм.

В статье автором раскрыто содержание структурных элементов административно-правового механизма обеспечения избирательных прав граждан в Украине. Исследованы принципы, формы, методы и гарантии этих прав, определен круг субъектов обеспечения избирательных прав граждан. Особое внимание уделено административным нормам, отношениям и способам правового регулирования обеспечения избирательных прав граждан в Украине.

Ключевые слова: права граждан, избирательные права, административно-правовой механизм.

In the article the author reveals the content of the structural elements of the administrative and legal mechanism for ensuring the electoral rights of citizens in Ukraine. The principles, forms, methods and guarantees of these rights are investigated; the circle of subjects of ensuring the electoral rights of citizens is defined. Particular attention is paid to administrative norms, relations and methods of legal regulation of ensuring the electoral rights of citizens in Ukraine.

Key words: citizens' rights, electoral rights, administrative legal mechanism.